

วารสารศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Arts and Culture Journal, Surindra Rajabhat University

ปีที่ 6 ฉบับประจำปีการศึกษา 2554

ISSN 1905 - 6265

สำนักงานวารสาร

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม อาคารเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบ (อาคาร 31 อาคารอำนวยการ) ชั้น 3
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 186 หมู่ 1 ถนนสุรินทร์- ชื่องจอม ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์ 32000 โทรศัพท์ / โทรสาร 044-041587

E-mail : artculturesrru@hotmail.com : Web-site : <http://culturesrru.srru.ac.th>

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ผลงานการศึกษาค้นคว้า วิจัย ทางด้านศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อการ
อนุรักษ์ พัฒนา ส่งเสริม สืบสาน และปลูกจิตสำนึกให้นักศึกษา คณาจารย์ และชุมชน ตระหนักและ
เล็งเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมตลอดจนสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่น

ประธานที่ปรึกษาบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ มีกุล

รักษาราชการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ที่ปรึกษาบรรณาธิการ

นางปลั่งศรี มูลศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

นางสาววิตรี สุวรรณสถิตย์

ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

นายธงชัย มุ่งเจริญพร

ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

ดร.ไพโรจน์ เพชรสังหาร

ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

นายวีระธรรม ตระกูลเงินไทย

ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

อาจารย์สุดีใจ สะอาดยิ่ง

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและศิลปวัฒนธรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉลอง สุขทอง

ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

บรรณาธิการ

อาจารย์กฤษฎา พิณศรี

รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

กองบรรณาธิการ

อาจารย์อัคราพร สุขทอง

อาจารย์เกษราภรณ์ สุพรรณฝ่าย

อาจารย์สุขใจ สมพงษ์พันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนพร เวทย์ศิริยานันท์

อาจารย์จารุณี สิทธิศรี

อาจารย์บุญทัน พาหา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์คณินดิษฐ์ ไสยโสภณ

นางภัทรวรรณ ลีลาพัฒนาชัยกุล

นายธานี นามวัฒนา

นายสมชาย มิถุนดี

นางสาวนิมิตรา จันผะกา

นางสาวพวงฤดี สุขใส

ศิลปกรรมและประชาสัมพันธ์

นายอนุชา ถือสมบัติ

วารสารศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Arts and Culture Journal, Surindra Rajabhat University

เล่มแม่น้ำมูล

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ปีที่ 6 ฉบับประจำปีการศึกษา 2554

ISSN 1905 - 6265

พิมพ์ครั้งแรก กรกฎาคม 2554

จำนวน 1,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

186 หมู่ 1 ต.นอกเมือง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 32000

โทรศัพท์ 044-511604

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์วินัย อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ โทรศัพท์ 044-611392

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูลฉบับที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2554 นี้ นับเป็นฉบับที่สอง ภายใต้รูปลักษณ์ใหม่ ภายในเล่มได้มีการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความเป็นวิชาการมากขึ้นโดยเพิ่มจำนวนบทความวิจัยและบทความวิชาการที่เรียบเรียงโดยผู้ทรงคุณวุฒิในหลากหลายสาขาที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็ยังคงอนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ นิทานพื้นบ้าน ผ้าไหม และอาหารพื้นเมืองของจังหวัดสุรินทร์ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง

กองบรรณาธิการได้เปิดกว้างสำหรับผู้สนใจส่งบทความหรือผลงานทางวิชาการเพื่อตีพิมพ์ เผยแพร่ในวารสารศิลปวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล โดยไม่จำเป็นต้องเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ซึ่งในฉบับนี้ได้มีเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมภายนอกทั้งจากมหาวิทยาลัยมหาสารคามและมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ร่วมส่งบทความทางวิชาการเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่จำนวน 2 บทความ

กองบรรณาธิการหวังว่า วารสารศิลปวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูลฉบับนี้จะอำนวยประโยชน์แก่นักเรียน นักศึกษา คณาจารย์ ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องหรือมีความสนใจงานด้านศิลปวัฒนธรรมได้ตามสมควร และขอขอบคุณทุกท่านที่ให้การสนับสนุนวารสารฉบับนี้มาโดยตลอด

บรรณาธิการ

เรื่องจากปาก

เนียงต๋วนสตรา.....	6
--------------------	---

บทความวิจัย

การศึกษารูปแบบทางศิลปะและคติความเชื่อที่ปรากฏ

ในงานสถาปัตยกรรมเขมรในจังหวัดสุรินทร์

กฤษฎา พิณศรี.....	10
-------------------	----

การจัดทำแผนที่และตำแหน่งพิกัดบนพื้นโลก (GPS) แหล่งศิลปวัฒนธรรม

และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน

เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

ระยะที่ 2 ในพื้นที่ภาคอีสานตอนล่าง

ปิยพันธ์ แสนทวีสุข

สยาม จวงประโคน.....	26
---------------------	----

เพลงพื้นบ้านโพหัก : รำโทน

พจניים กงตาล.....	40
-------------------	----

การพัฒนานาฏกรรมคล้องช้าง โดยการถอดความรู้จากกระบวนการ

คล้องช้างของชาติพันธุ์กูยในจังหวัดสุรินทร์

อัคราพร สุขทอง.....	50
---------------------	----

บทความวิชาการ

คลายปมวิกฤตน้ำ ด้วยกระบวนการทัศน์วิถีพุทธ

สุขใจ สมพงษ์พันธุ์.....	60
-------------------------	----

การแจ่งนบทีละ 5

เสาวณิต รัตนรวมการ.....	70
-------------------------	----

เสมาหินอีสาน : ปรัชญาธรรม รูปแบบและความหมาย

ไพโรจน์ เพชรสังหาร.....	79
-------------------------	----

พัฒนาการความเป็น “พวน”

บุญรดา ครองจิตต์.....	87
-----------------------	----

เยือน “เสียมเรียบ” เลาะเลียบบนผดงรัก

ฉลอง สุขทอง.....100

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน

ประกาศเกียรติคุณ “ช่างทองคำ” ปลั่งศรี มูลศาสตร์

เกษราภรณ์ สุพรรณฝ่าย.....114

ปकिनะ

ประวัติท้องถิ่น/ชื่อบ้านนามเมือง

เส้นทางเมืองสุรินทร์

สุทัศน์ กองทรัพย์.....118

นิทานพื้นบ้าน

กระต่ายเจ้าเล่ห์

อารีย์ ทองแก้ว.....121

ผ้าพื้นเมือง

พิพิธภัณฑ์ผ้า (TEXTILE MUSEUM)

ธนพร เวทย์ศิริยานันท์.....122

อาหารพื้นเมือง

แกงอ่อมปูนา (ระแวกะตาม)

วาสนา แก้วหล้า.....124

เนียงต้วนสตรา

การแสดงละครเวที เป็นกระบวนการหนึ่งในการนำเสนอเรื่องราวต่างๆให้ผู้ชมได้รับความรู้และความบันเทิง เป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้ปรากฏอย่างต่อเนื่อง วิสัยของมนุษย์จะไม่ยอมหยุดนิ่งอยู่กับที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสิ่งจรรโลงใจ เรียกได้ว่าเป็นความสุนทรีย์ที่มนุษย์ต้องค้นหาแล้วสร้างเรื่องราวตามจินตนาการเพื่อตอบสนองห้วงแห่งอารมณ์

สำนักศิลปะและวัฒนธรรมได้จัดการแสดงละครเวที เรื่อง เนียงต้วนสตรา (ธิดาพญาช้างเผือก) ซึ่งมีเค้าโครงเรื่องมาจากนิทานพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ ปราสาทบ้านพลวงอันเป็นที่มาของเรื่องราวที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านพลวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นศาสนสถานขนาดเล็ก ศิลปะแบบบาปวน สร้างด้วยหินทรายบนฐานศิลาแลง ล้อมรอบด้วยคูน้ำ 3 ด้าน ตัวปราสาทมีทับหลังด้านทิศ ตะวันออกและทิศใต้สลักเป็นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ ทับหลังด้านทิศเหนือสลักเป็นรูปพระกฤษณะปราบนาคกาลิยะ

เรื่องย่อของ เนียงต้วนสตรา (ธิดาพญาช้างเผือก) มีอยู่ว่า “ ปกาย ” หญิงสาวชาวบ้านตั้งท้องขึ้นมาโดยไม่มีสามี เนื่องจากนางไปดื่มน้ำปัสสาวะของพญาช้างเผือก เมื่อเวลาผ่านไปนางได้คลอดบุตรเป็นบุตรสาว มีรูปร่างหน้าตาสวยงาม และมีผมหอมดังมวลงมาลี และให้ชื่อว่า “ เนียงต้วน ” ครั้นต่อมาเมื่อนางเจริญวัยขึ้น จึงอยากรู้ว่าใครเป็นบิดาของตน และนางก็ได้ออกตามหาบิดาในป่าตามคำบอกเล่าของมารดาว่านางเป็นลูกของพญาช้างเผือก ในที่สุดนางก็ได้พบกับพญาช้างเผือกและได้ผ่านการพิสูจน์ด้วยการเดินจากงาจรดปลายหางโดยไม่พลัดตกลงมา (ดังภาพปก) พญาช้างเผือกจึงได้ยอมรับนางเป็นลูก และตั้งชื่อให้นางว่า “ เนียงต้วนสตรา ” และสร้างปราสาทให้เป็นที่พำนัก (เชื่อกันว่าเป็นปราสาทบ้านพลวง) พญาช้างจะนำดอกไม้ที่กลิ่นหอมในป่ามาอบผมให้นางทุกวัน และด้วยความรัก ความกตัญญูที่มีต่อบุพการี ทำให้นางได้พบรักกับเจ้าชายรูปงามและแสนดี ครองคู่กันอย่างมีความสุข

ภาพปก : ลีลานาฏศิลป์อันอ่อนช้อยงดงามผสมผสานกับความแข็งแกร่งของนักแสดงที่ปรากฏในนาฏกรรมเรื่อง “ เนียงต้วนสตรา ”

บทสนทนาที่ร้อยกรองเป็นบทประพันธ์ใช้ประกอบการแสดงในฉากสำคัญนี้ คือ

พญาช้างโครพิสุจน์	ในคำพูดเจ้าคนเก่ง
ใช่เราจักชมเหง	เป็นเพราะเกรงเจ้าหลอกลวง
หากเจ้าเดินจากหาง	ปฤษฎางค์ถึงปลายวง
เจ้าผ่านได้ลุล่วง	สิ่งทั้งปวงคือความจริง
หากมันเจ้าพลาดพลั้ง	ตกจากหลังล้มลงกลิ้ง
ประจักษ์ในทุกลี	เจ้าต้องทิ้งชีพกลางไพร
นางรับคำประกาศ	ยุรยาตรอย่างนางใน
พญาช้างกระจ่างใจ	เนืองตัวลไชริดาเรา.....

การจัดการแสดงละครเวทีเรื่อง เนืองตัวนสตรา (ธิดาพญาช้างเผือก) คณะทำงานมีความพร้อมทั้งร่างกายแรงใจและการรังสรรค์งานให้มีความวิจิตรตระการตา ยกกระดับมาตรฐานการแสดงและเป็นเวทีให้นักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ ดนตรี ศิลปะได้ฝึกประสบการณ์จริง สร้างทักษะความชำนาญในงานด้านต่างๆ อาทิ งานสร้างฉาก แสง สี เสียง การจัดการ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกและภายใน งานสารบรรณ ช่างภาพ และการคัดเลือกตัวผู้แสดงให้เหมาะสมกับบุคลิกของตัวละคร

นอกจากนั้นยังมีการเตรียมเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ซึ่งมีทั้งจัดซื้อและสร้างเอง การฝึกซ้อมก็เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ นักแสดงต้องมีความแม่นยำในบทของตน เข้าใจในการแสดง บทบาทอารมณ์ให้สัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง เช่น ตอนที่เจ้าชายรำพึงรำพันถึงเนืองตัวนเมื่อได้กลิ่นหอมจากผมนาง....

ต้องมนตร์ผมหอมสตราเจ้า	ได้แต่เฝ้าถวิลหาแก้วตาเอ๋ย
อยู่สวรรค์ชั้นใดหนอทรมาย	ปรารถนาเคียงเขนยเคียงกายใจ
รักเอ๋ยเหตุใดนเป็นเช่นนี้	ทุกทิวาราตรีดีฟ้าย
แม้ยามกินยามนอนมิคลอนคลาย	เฝ้าปองหมายเนืองน้องต้องอารมณ์

การนำเสนอนิทานพื้นบ้านสุรินทร์เรื่อง เนืองตัวนสตรา (ธิดาพญาช้างเผือก) ในรูปแบบละครเวทีนั้นนอกจากจะให้เป็นการเล่นผลงานของนักศึกษาแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ สืบสานและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมทั่วไป และเป็นตัวอย่างด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนรุ่นหลัง ในการแสดงครั้งนี้ได้มีการประดิษฐ์ท่ารำแบบต่างๆที่เลียนแบบจากอิริยาบถของช้าง เช่น การก้าวทำอย่างเอียงที่แสดงถึงพลังอำนาจของพญาช้างเผือก การชูวง กิริยาการระแวดระวังภัย การแสดงความรักความห่วงใย เป็นต้น ทั้งหมดนี้ได้อาศัยพื้นฐานความรู้ความชำนาญด้านนาฏศิลป์ โดยเฉพาะจึงจะสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สู่หลักการสากลได้อย่างลึกซึ้ง